

KASTAMONULU ÇÖREKÇİZÂDE NÂBÎ VE YENİ ŞİİRLERİ

Corekcizade Nabi from Kastamonu and His New Poems

Mehmet ÖZTÜRK*

Öz

19. yüzyıl, âşık edebiyatının zirvede olduğu ve önemli temsilciler yetiştirdiği dönemlerin başında gelmektedir. Bu yüzyılda geleneğin canlı şekilde yaşadığı bölgelerden birisi de Kastamonu olmuştur. Âşıkların uğrak noktalarından olan Kastamonu'da pek çok âşık yetişmiştir. Meydânî, Kemâlî, Âşık Fevzî, Âşık Hasan, Âşık Zikrî, Lütfî, Çörekçizâde Nâbî bu yüzyılda Kastamonu'daki âşıklardan bazılarıdır. Çalışmaya konu olan Çörekçizâde Nâbî kaynaklarda birkaç cümle ile anlatılmakta, halk ve divan şiiri tarzında eserler verdiği belirtilerek iyi saz çaldığı ifade edilmektedir. Bu çalışmada hakkında sınırlı bilgiye sahip olduğumuz Çörekçizâde Nâbî'nin Kastamonu'nun ünlü âlimlerinden Sırtlı Ali Efendi'nin torunu olduğu ve münevver bir zümre içerisinde yetiştiği ortaya konulmuştur. Bunlara bağlı olarak şairin bugüne kadar tespit edilen şiirlerinin sayısı üçü geçmemektedir. Bu üç şiir de 1939 yılında İhsan Ozanoğlu tarafından yayımlanmış, o günden günümüze şairin yeni şiirleri tespit edilememiştir. Son dönemde incelenen Kastamonu kaynaklı iki farklı şiir mecmuasında Çörekçizâde Nâbî'ye ait olduğu düşünülen on yeni şiir tespit edilmiştir. Bu şiirler ile birlikte şairin elimizdeki şiir sayısı on üçe ulaşmıştır. Şiirlerin tamamı çalışmanın ekler kısmında yer almaktadır. Bu çalışmada şairin hayatı kaynaklarda yer alan bilgilerden hareketle yeniden ele alınmış ve şiirleri değerlendirilmiştir. Değerlendirme neticesinde Çörekçizâde Nâbî'nin halk şiirinin yanı sıra divan şiiri tarzında da eserler verdiği örnekleriyle birlikte görülmüştür. Hece ölçüsüyle yazmış olduğu şiirlerinde daha başarılı bir söylem ortaya koyan şair deyimlerden bolca yararlanmış, örneğine sık rastlamadığımız benzetme ve hayallerle kendine has bir söylem geliştirme çabası içerisinde olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Âşık edebiyatı, Kastamonu, Çörekçizâde Nâbî.

Abstract

The 19th century is one of the periods when minstrel literature was at its peak and raised important representatives. Kastamonu was one of the regions where the tradition lived alive in this century. Many minstrels were raised in Kastamonu, which was one of the frequent destinations of minstrels. Meydânî, Kemâlî, Âşık Fevzî, Âşık Hasan, Âşık Zikrî, Lütfî, Çörekçizâde Nâbî were some of the minstrels in Kastamonu in this century. Çörekçizâde Nâbî, who is the subject of the study, is described in a few sentences in the sources, is stated that he wrote works in the style of folk and divan poetry and that he plays the saz very well. In this study, it has been revealed that Çörekçizâde Nâbî, about whom we have limited information, was the grandson of Sırtlı Ali Efendi, one of the famous scholars of Kastamonu, and that he grew up in an enlightened group. Accordingly, the number of the poet's poems identified to date does not exceed three. These three poems were published by İhsan Ozanoğlu in 1939, and no new poems of the poet have been identified since then. Ten new poems thought to belong to the poet were identified in two different poetry magazines originating from Kastamonu that were recently examined. With these poems, the number of poems we have by the poet has reached thirteen. All poems are included in the appendices of the study. In this study, the information in the sources about the poet's life was reconsidered and his poems were evaluated. As a result of this evaluation, it can be said that Çörekçizâde Nâbî produced works in the style of divan poetry as well as folk poetry. The poet, who demonstrated a more successful discourse in the poems he wrote in syllabic meter, made ample use of idioms and made an effort to develop his own discourse with analogies and dreams, the examples of which we do not often encounter.

* Araştırma Görevlisi, Kastamonu Üniversitesi, mozturk@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2199-4812.

Keywords: Minstrel literature, Kastamonu, Çörekçizâde Nâbî.

Extended Summary

The aim of this study is to introduce the literary tradition in Kastamonu and Çörekçizâde Nâbî, a poet who grew up in this tradition. Kastamonu has been an important city where many poets and writers grew up throughout the history. The opportunities that city has, its natural location and many other reasons have affected this efficiency. The 19th century, in particular, is known as a bright period in minstrel literature in Kastamonu, as in other parts of the empire. During this period, minstrel literature reached its peak and personalities who left their mark on this literature were raised. Some of these names passed through Kastamonu and had a great impact on the poets there. The leading minstrels who grew up in Kastamonu during this period are Meydânî, Kemâlî, Âşık Fevzî, Âşık Hasan, Âşık Zikrî, and Lütfî. There is another minstrel who grew up in this literary richness: Çörekçizâde Nâbî.

Çörekçizâde Nâbî was born in Kastamonu in 1867 and died in 1927. The information in the sources about the poet is quite limited. The first person to introduce the poet and publish his poems was İhsan Ozanoğlu. Ozanoğlu included what is known about Çörekçizâde Nâbî's life and published three of the poet's poems in the *Yeni Görüş* magazine published in 1939. Thus, the scientific world became aware of this name for the first time. However, in the ongoing process, what is known about Çörekçizâde Nâbî's life could not be clarified and other poems of the poet were not published. Sources that include the poet's biography have always repeated each other. Another aim of the study was to eliminate this problem. When the sources are examined in detail, it is understood that what is known about Nâbî's life is not limited to what is stated. He was the grandson of Sırtlı Ali Efendi, one of the most famous scholars of Kastamonu. Sırtlı Ali Efendi was a person who provided important services to Kastamonu and trained students in the madrasah he built. Sırtlı Ali Efendi also raised his children himself. Çörekçizâde Nâbî's father also played an important role in the education of many people, especially his own son. Based on this information, it has been concluded that Nâbî belonged to an enlightened group.

As a result of examining two different poetry magazines edited in Kastamonu, ten new poems belonging to Nâbî were identified. The first of these magazines was prepared by Nur Beste as a master's thesis in 2022. The name of the work is "Kastamonu Sourced Poetry Magazine I". The second study was prepared as a master's thesis by Mehmet Öztürk in 2023. The work is titled "Kastamonu Sourced Poetry Magazine II". The identified poems show that the poet wrote poetry in tradition of divan poetry as well as folk poetry. He used both syllabic and aruz prosody in his poems and preferred verse unit of quatrain and couplet. Another thing that draws attention in the poet's poems is the presence of idioms and proverbs. He also used original imagery and metaphors. However, Nâbî failed to become one of the well-known figures of his time. The name of the poet or his poems are not found in the magazines and biographies compiled at that time. This shows that the poet is not known by the masses and his sphere of influence is limited to certain regions. As a result, what is known about the life of Çörekçizâde Nâbî, who lived in Kastamonu in the 19th century, was reviewed and ten new

poems of the poet were identified by examining the magazines edited in Kastamonu. Thus, a contribution was made to the poet's poetry collection.

Giriş

Kastamonu'nun âşık edebiyatı ile olan bağına İhsan Ozanoğlu şu cümleyle kurar: “Kastamonu âşıklar kâbesidir.” (1940: 6). Şehrin âşıklar kâbesi olarak tarif edilmesinde ve âşıklık geleneğinin Kastamonu'da canlı bir şekilde yaşamasının arkasında pek çok sebep bulunmaktadır. Yakın çevrelerde düzenlenen panayır ve eğlence faaliyetleri, tekke edebiyatının yoğun etkisi, geleneksel mekânların varlığı bunlardan birkaçıdır. Bu sebeplere İstanbul'un, medreselerin, kütüphanelerin, basın hayatının ve bir dönem Kastamonu'ya gelerek buradaki âşıklara yol gösterip ustalık eden âşıkların tesirleri de eklenmiştir. Böylelikle şehir, önemli kültür merkezlerinden birisi olarak dikkat çekmiştir. Geleneğe yön veren âşıkların ve geleneğin yaşatılmasına olanak sağlayan şartların Kastamonu'da bir araya gelmesi âşık edebiyatının ilerlemesine katkı sağlamıştır.

Kastamonu şiir ve edebiyatla her daim yakından ilgili olmuştur. Öyle ki Mustafa İsen, Anadolu sahasında yazılmış 27 şuara tezkiresini inceleyerek gerçekleştirdiği çalışmada Türk edebiyatına on ve üzerinde şair veren yerleşim merkezlerini tespit etmiştir. Kastamonu 36 şair ile İstanbul, Bursa, Edirne, Konya ve Diyarbakır'ın ardından bu listeye altıncı sıradan girmiştir (1997: 87-88). Bu tespit geleneğin şehirdeki gücünü göstermesi bakımından oldukça kıymetlidir.

19. yüzyıl, Türkiye sahası âşık edebiyatının en güçlü dönemlerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde hem geleneğin temsilcilerinin sayısında hem de ortaya koyulan ürünlerin niteliğinde artış gözlemlenmiştir. 19. yüzyıldaki bu gelişmelerden Kastamonu da payını almıştır. Neslihan Yücel, *Kastamonu'da Âşıklık Geleneği ve Kastamonu'da Yetişen Âşıklar* isimli yüksek lisans tezinde 19. ve 20. yüzyılda Kastamonu'da yetişen veya çeşitli nedenlerle Kastamonu âşıklık geleneği içerisinde yer alan âşıkları şu şekilde tespit etmiştir: Ahmet, Ahmet Keskin, Akkaftan, Bezlî, Bezmî, Celâlî, Çeşmî, Emmî, Fenâî, Fevzî, İhsan Ozanoğlu, Kadri, Kemâlî, Kör Hasan, Lütfi, Mefharî, Meftûnî, Mehmet Nâbî, Mestî, Micmerî, Mümin Meydânî, Rahmî, Sabrî, Yorgasız Hakkı, Zahmî, Zeynep Hatun, Zikrî vd. (1993: 54-143).

Bu âşıkların yetişip Kastamonu âşıklık geleneğine katkı sağlamalarında Erzurumlu Emrâh, Bolulu Dertlî ve Sinoplu Yesâri Baba'nın önemli etkileri olmuştur. Bu üç âşık 19. yüzyılda çeşitli aralıklarla Kastamonu ve çevresinde bulunmuş, bölgedeki âşıklara ustalık ederek hem geleneğin gelişmesine hem de onların yetişmesine katkı sağlamıştır. Emrâh ve Dertlî okulu içerisinde yetişen âşıklar Kastamonu'yu âşıklık geleneği bakımından farklı kılmış, kendine özgü icra töresi ve fasıl düzeni yaratarak müstakilleşen dört önemli merkezden (İstanbul, Kastamonu, Konya ve Doğu Anadolu) biri durumuna getirmiştir (Yakıcı, 2003: 168).

Erzurumlu Emrâh ve Dertlî'nin Kastamonulu âşıklar üzerindeki etkisine dikkat çeken bir diğer isim Eyüp Akman olmuştur. Akman, *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı* isimli yazısında Emrâh ve Dertlî koluna mensup âşıklara yer vermiş, Kastamonu âşık fasılları ve

musikisine dair değerlendirme bulunmuştur (2018: 275-280). Akman, bir başka çalışmasında Yesâri Baba'nın da Kastamonulu âşıklara mahlas verip onların yetişmesine katkı sağladığı için bölgede etkili olan bir âşık kolu oluşturduğunu ifade etmiştir (2020: 1174).

Çalışmaya konu olan Çörekçizâde Nâbî, hayatı hakkında sınırlı bilgilere sahip olduğumuz şairlerden birisidir. Kaynaklarda onun adına kayıtlı olan yalnızca üç şiir bulunmaktadır. Şairin adı ve şiirleri kendi döneminde yazılan tezkirelerde mevcut değildir. Şairin yaşadığı bölgede tertip edilen *Mecmû'a-i Eş'âr*¹, *Füsûl-ı Âşıkân*² gibi geniş hacimli eserlerde de Çörekçizâde Nâbî'ye ve şiirlerine dair bilgi bulunmaz. Onun şiirleri son zamanlarda okunan Kastamonu kaynaklı iki farklı şiir mecmuasında tespit edilmiştir. Böylece şair hakkındaki malumatımız artmıştır. İçerisinde Kastamonu ve yöresinde yetişmiş şairlere ait seçme şiirlerin bulunduğu bu mecmualar, 19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başında Kastamonu'da tertip edilmiştir.

Edebiyatımızda “Nâbî” mahlasını kullanarak şiir yazan kaynaklara geçmiş dört farklı şair bulunmaktadır (URL-1). Bu şairlerden en bilineni 1642 yılında doğan ve hacimli bir divana sahip olan Urfalı Nâbî'dir (Bilkan, 1997: XI). Çörekçizâde Nâbî'ye ait olduğu düşünülen şiirler, Nâbî mahlaslı şairlerin eserlerinde ve çeşitli kaynaklarda aranmış (Bilkan, 1997; Kurnaz ve Tatçı, 2001; Çiftçi, 2017; Değirmencioglu, 2006) ancak şiirlerin bu eserlerde geçmediği görülmüştür. Çalışmada incelenen şiirlerin kayıtlı olduğu mecmualar Çörekçizâde Nâbî'nin yaşadığı dönemde tertip edilmiştir. Bu mecmualarda yer alan şiirlerin büyük çoğunluğu çeşitli dönemlerde Kastamonu ve çevresinde yetişen şairlere aittir. Bu bilgilerden hareketle tespit edilen şiirlerin Çörekçizâde Nâbî'ye ait olduğu kabul edilebilir.

Çörekçizâde Nâbî'yi ve ona ait olduğu düşünülen şiirleri ele alan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Tespit edilen şiirler incelenmiş böylece şairin edebî kimliğine dair çıkarımlarda bulunulmuştur. İnceleme kısmında şairin şiirlerinden örnekler seçilmiştir. Şiirlerin tamamı ekler kısmında birden on üçe kadar numaralandırılarak verilmiştir. Numaralandırma yapılırken şiirlerin yayımlandığı yıl dikkate alınmıştır. Dolayısıyla numaralandırma İhsan Ozanoğlu tarafından 1939 yılında yayımlanan şiirlerle başlamış, ardından Nur Beste Eşe tarafından 2022 yılında tespit edilen şiirlerle devam etmiş, Mehmet Öztürk tarafından 2023 yılında tespit edilen şiirlerle tamamlanmıştır. Şiirlerin şekil ve muhteva özelliklerinin incelendiği bölümde de bu sıralama dikkate alınmıştır. Şiirlerin alındığı kaynaklara ekler kısmında atıf yapılmış ve sayfa numaraları gösterilmiştir. İncelemede örnek olarak verilen metinlerin parantez içerisinde şiir numaraları ve dörtlük/beyit sıraları eklerdeki metinlere göre verilmiştir. Şiirler, kaynaklarda yer aldığı gibi kaydedilmiş, imlada herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Bu çalışmada Çörekçizâde Nâbî'nin hayatı hakkında verilen bilgiler yeniden ele alınmış, şairin şiirlerinin yer aldığı kaynaklar üzerinde

¹ Eser üzerine 2021 yılında Tarık Büyüm tarafından yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Eser, 292 yapaktır. İçerisinde 302 şaire ait 592 şiir bulunmaktadır. Bu geniş hacimli şiir mecmuasında Kastamonu ve çevresindeki pek çok şaire yer verilmiş ancak Çörekçizâde Nâbî'ye ve onun şiirlerine değinilmemiştir.

² Eser, Kastamonulu Âşık Fevzî tarafından 1905 senesinde kitap formatında hazırlanmış ancak henüz basılmamıştır. Fihrist hariç 418 sayfadan oluşmaktadır. İçerisinde divan ve halk şairlerine ilişkin şiirler bulunmaktadır (Akman, 2021a: 26).

durulmuştur. Tespit edilen şiirler incelenerek Çörekçizâde Nâbî'nin edebî yönü değerlendirilmiştir.

1. Çörekçizâde Nâbî'nin Hayatı

Çörekçizâde Nâbî 19. yüzyılda Kastamonu'da yaşamıştır. Şair hakkında kaynaklarda yer alan bilgiler oldukça sınırlı ve birbirini tekrar eder niteliktedir. Tespitimize göre Nâbî'yi ele alan ve onun şiirlerine yer veren ilk çalışma İhsan Ozanoğlu'na aittir. *Kastamonu Şairlerinden M. Nabi* başlığını taşıyan yazı, 1939 yılında yayımlanan *Yeni Görüş* dergisinin ikinci sayısında neşredilmiştir. Ozanoğlu, bu yazısında Çörekçizâde Nâbî'nin hayatına dair bilinenleri vermiş ve şairin üç koşmasını okuyucuyla paylaşmıştır. Burada yer alan bilgilere göre şair, Hicri 1284/ Miladi 1867 senesinde Kastamonu'da doğmuş ve Hicri 1346 / Miladi 1927 senesinde 62 yaşındayken vefat etmiştir. Şairin dedesi memleketin en meşhur ulemalarından Sırtlı Ali Efendi, babası Rifat Efendi, dayıları H. Mehmed ve Abdurrahman Efendi'dir. Yine Ozanoğlu'nun verdiği bilgiye göre şairin halası da dayıları gibi tetkik ve tespitte değer kıymettedir. Memleket irfanına hizmetle şöhret bulmuş önemli bir zattır (1939: 10). Ozanoğlu tarafından kaleme alınan yazının ilk kısmından hareketle Nâbî'nin münevver bir zümreye mensup olduğu sonucuna erişebiliriz.

Aynı yazının devamında ise şairin ailesine ve kişiliğine dair bilgiler mevcuttur. Buna göre Mehmet Nâbî'nin çocukları da ilim ve irfan ile meşgul olmuştur. Oğlu Rifat Ankara'da banka muhasibiyken kızı Hatice enstitüde öğrenci, diğer kızı Emine ise bir ilkokulda öğretmendir. Zamanının pek çok ulemasından istifade eden Çörekçizâde Nâbî, en çok babası Rifat Efendi'den faydalanmış ve ondan icazet almıştır. Resmî ve hususi pek çok medresede Arap grameri ve edebiyatı okutmuştur. Arapçayı iyi bir şekilde konuşabilen şair, Farsçayı da gerektiği kadar anlayabilmektedir. Nüktedanlığı, sanatlı söz söylemesi, ilmi ve yüksek ahlakıyla bütün Kastamonululara kendini sevdirmeyi başaran şairin iyi saz çaldığı da rivayet edilmektedir (Ozanoğlu, 1939: 11).

Çörekçizâde Nâbî'den bahseden ikinci eser yine Ozanoğlu'na aittir. Ozanoğlu bu eserinde şair hakkında detaylı bilgilere yer vermeyecek onu şu sözlerle tanıtacaktır: “Şöhreti çörekçi hocadır. Çok fasih arabca konuşur, üç lisanla şiir yazardı. Musikiye vakıf ve bağlama çalmakta mahir bir zattı.” (1952: 80-81).

Çeşitli kaynaklarda şairin hayatına ilişkin bilgiler mevcuttur (Tan, 1987: 355; Yücel, 1993: 105; Tan ve Tan, 2004: 82-83; Kipay, 2015a: 1; Aydın, 2019: 266). Ancak bu kaynaklarda kayıtlı olan bilgiler İhsan Ozanoğlu'nun aktardıklarından ibarettir. Yine bu kaynaklarda Çörekçizâde Nâbî'nin şiirlerine dair herhangi bir değerlendirmede bulunulmamıştır. Nâbî'nin telif ve tercüme ettiği herhangi bir esere rastlanılmamıştır.

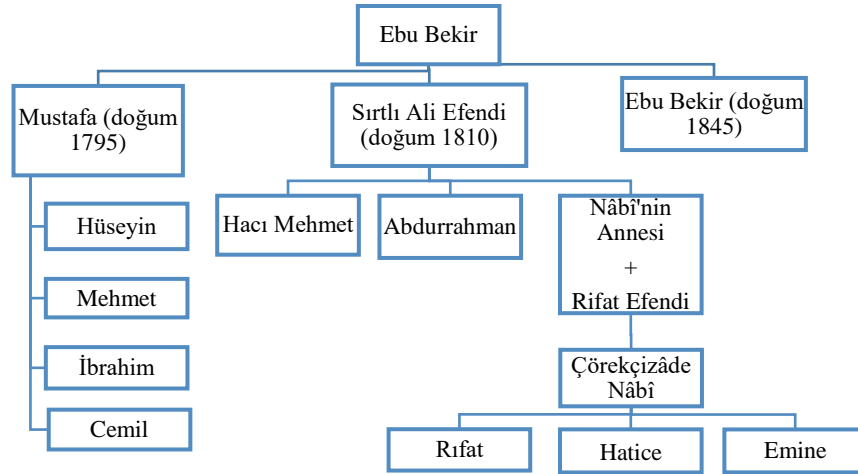
Şair hakkında bildiklerimiz yukarıdaki bilgilerden ibarettir. Dedesi Sırtlı Ali Efendi hakkında sahip olduğumuz malumat ise Nâbî'nin hem yetiştiği çevreye hem de ailesine dair bilinmeyenlere ışık tutar. Nâbî'nin dedesi Sırtlı Ali Efendi kaynaklarda memleketin meşhur ulemalarından birisi olarak tanıtılır. Hayatının bir döneminde Kastamonu Lisesi'nde tarih öğretmenliği yapmış olan İsmail Hakkı Uzunçarşılı buradaki yerel gazetelerde yazılar kaleme almıştır. Uzunçarşılı, 1921 senesinde *Açıksöz Gazetesi*'nde yayımlanmış olduğu bir yazısında Sırtlı Ali Efendi için şu ifadeleri kullanır: “Hocanın irtihali erbâb-ı kemâl ü ilmi ve bütün

Kastamonu muhitini dilhûn etti. Mümâileyh ilim ve irfânı, ahlâk-ı hamîdesi, zerâfet, sehâvet ve nezâketi ile herkesi kendisinden hoşnûd bırakmıştır. Her sınıf halk, hoca merhuma hürmet etmeyi bir vecibe telakki ederdi.” (Eski, 1990: 38). Herkesin büyük bir hürmet beslediği Sırtlı Ali Efendi 1855 senesinde Kastamonu’da bir de medrese inşa ettirmiştir. Bugünkü Topçuoğlu Camii yakınına inşa edilen yapı, Senaiye (Sehmiyye-Sırtlızâde) Medresesi ismiyle bilinmiştir (Çiftçi, 2006: 263). Fazıl Çiftçi, bu medresenin bitişiğine kütüphane eklendiğini ifade eder. Sırtlı Ali Efendi, vefat tarihi olan 1870’e kadar medresedeki müderrislik görevini yerine getirmiş ve aralarında Çörekçizâde Hafız Hüseyin ile kendi oğlu Hacı Mehmet Efendilerin de bulunduğu pek çok âlim yetiştirmiştir. Medresenin bitişiğinde bulunan kütüphaneden İl Halk Kütüphanesi’ne 570 adet kitap devredilmiştir (2006: 263-264).

Görüldüğü üzere Sırtlı Ali Efendi, Kastamonu’nun kültürel anlamda gelişmesine katkı sağlayan, inşa ettirdiği medresede dersler veren ve bu medresenin yanına zengin bir kütüphane kurduran önemli bir âlimdir. Onun bilgi, birikim ve tecrübelerinden daha pek çok Kastamonulunun faydalandığı muhakkaktır. Bunlardan birisi de torunu Çörekçizâde Nâbî olmalıdır. Kaynaklarda yer alan tarihlere göre Sırtlı Ali Efendi, Nâbî henüz beş yaşındayken vefat etmiştir. Sırtlı Ali Efendi’nin çocuklarını bizzat kendisinin yetiştirmesi ve Çörekçizâde Nâbî’nin de bu kültürel zenginlik içerisinde doğup büyümesi onun Sırtlı Ali Efendi’den doğrudan olmasa bile dolaylı olarak istifade ettiğini gösterir.

Kaynaklar, Sırtlı Ali Efendi’nin Hacı Mehmet ve Abdurrahman isminde iki oğlundan bahseder. Bahsi geçen malumat Akman tarafından hazırlanan *Belgelerle Araçlı Meşhur Şahsiyetler* isimli eserde de yer almaktadır. Bu bilgi mezkûr isimlerin Çörekçizâde Nâbî’nin dayısı olduğunu göstermekte ve Ali Efendi’nin bir de kız çocuğu olduğu sonucunu ortaya çıkartmaktadır. O halde Nâbî’nin kaynaklarda adı zikredilmeyen annesi, Sırtlı Ali Efendi’nin kızıdır. Aile hakkında bilinenler bunlarla sınırlı değildir. Hicri 1256 tarihli nüfus defterinden hareketle Ali Efendi’nin Musabeyoğlu sülalesinden olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu nüfus defterine göre Ali Efendi’nin babasının adı Ebu Bekir’dir. Ali Efendi’nin Mustafa Efendi (doğum 1795) ve Ebu Bekir (doğum 1845) adında iki erkek kardeşi vardır. Musabeyoğlu sülalesi, soyadı kanunundan sonra Oral soyadını almıştır. Ali Efendi’nin torunlarının Kastamonu’da hangi soyadı aldığı ise tespit edilememiştir. Ancak ailenin Ali Efendi’den sonra Sırtlı Ali Efendizâde lakabıyla anıldığı bilinmektedir (Akman, 2021b: 69-70). Eldeki bilgilerden hareketle Çörekçizâde Nâbî’nin takip edilebilen nüfus bilgileri şu şekildedir:

Şekil 1: Çörekçizâde Nâbî'nin Nüfus Bilgileri

Çörekçizâde Nâbî'nin dedesi Sırtlı Ali Efendi'nin şeceresine dair bilinenler yukarıda verilenlerdir. Ancak şairin anne ve babasına dair malumat yok denecek kadar azdır. Çörekçizâde Nâbî'nin babası Rifat Efendi, oğlunun yanı sıra vakıf müderrisi Keleşoğlu gibi önemli kişiler yetiştirmiştir (Ozanoğlu, 1939: 10). Ozanoğlu'nun verdiği bu bilgidен hareketle Rifat Efendi'nin de müderris yetiştirebilecek bir donanıma ve rütbeyle sahip olduğunu anlayabiliriz.

Çörekçizâde lakabıyla bilinen bu aileden sadece Nâbî değil başka şairler de çıkmıştır. Bu şairlerden en bilineni Çörekçizâde Lutfî'dir. Şair, 1806 senesinde Kastamonu'da doğmuş, 1881 senesinde yine burada vefat etmiştir (Yücel, 1993: 100; Kipay, 2015b: 1). Aynı aileden veyahut aynı soydan geldikleri kabul edilen Çörekçizâde Nâbî ve Çörekçizâde Lutfî yaklaşık altmış yıl ara ile yaşamıştır. Böylelikle Çörekçizâde soyu Kastamonu'ya Çörekçizâde Nâbî ve Çörekçizâde Lutfî isminde iki şair hediye etmiştir.

2. Şiirlerin Kaynakları

Çörekçizâde Nâbî'nin şiirlerine yer veren ilk kaynak İhsan Ozanoğlu'na aittir. Ozanoğlu, 1939 yılında *Yeni Görüş* dergisinin ikinci sayısında *Kastamonu Şairlerinden M. Nabi* başlığıyla bir yazı yayımlar. Bu yazıda Nâbî'nin üç koşmasına yer verir. Böylelikle şairin şiirleri ilk kez bir kaynakta kayıt altına alınmıştır. Bu tarihten sonra şairin biyografisinden bahseden kaynaklar zikredilen şiirleri tekrar etmiş, şairin yeni şiirleri tespit edilememiştir.

Bu çalışmada Kastamonulu Çörekçizâde Nabi'ye ait olduğu kabul edilen on yeni şiire yer verilmiştir. Böylece şairin şiir sayısı on üçe çıkmıştır. Bu şiirler Kastamonu'da tertip edilen iki farklı şiir mecmuasında kayıtlıdır. Mecmualardan ilki *Kastamonu Kaynaklı Şiir Mecmuası I* ismiyle Nur Beste Eşe tarafından 2022 yılında, diğeri ise *Kastamonu Kaynaklı Şiir Mecmuası II* ismiyle Mehmet Öztürk tarafından 2023 yılında yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Her iki mecmua da bütün yönleriyle incelenmiş ve tıpkıbasımları ile birlikte verilmiştir. Bu mecmuaların ortak özelliği hemen hemen aynı dönemde Kastamonu'da tertip edilmiş olmalarıdır. Mecmuaların içerisinde yer alan şiirler büyük oranda farklı olsa da ortak şiirler mevcuttur. Her iki mecmua da Eyüp Akman'ın kişisel arşivinde yer almaktadır. Bu mecmuaların tavsifleri sırasıyla şu şekildedir:

1. Mecmua: 16,5×12 cm dış ölçülerinde iki yanı kırmızı çizgilerle çizilmiş olan koyu saman sarısı renginde, çizgili bir okul defteri görünümündedir. 35 varaktan oluşmaktadır. Baş ve son kapak sayfaları muhafaza edilmiştir. Okunaklı bir nesih yazısı ile yazılmıştır. Mecmuanın ikinci kapağının başında kurşun kalem ile yazılmış temellük kaydı bulunmaktadır. Bu kayıttan hareketle mecmuanın 1900 senesinden önce derlendiği söylenebilir. Mecmuada 38 şaire ait 99 şiir bulunmaktadır. Hayâlî 13 şiir ile en fazla şiiri bulunan şair durumundadır. Onu 12 şiir ile Erzurumlu Emrâh takip etmektedir (Ese, 2022: 15-17). Bu mecmuada Çörekçizâde Nâbî'ye ait beş şiir bulunmaktadır. Şiirler mecmuanın 3a, 16b, 17a, 18b numaralı varaklarında kayıtlıdır. Beşi de koşma nazım şeklindedir.

2. Mecmua: 13.5×19.5 cm iç ölçülerinde iki yanı ve alt tarafı kırmızı kalemle çizilmiş, sarı renkli, çizgili bir okul defteri görünümündedir. 20 varaktır. Dış kapağı kopmuş durumdadır. Satır sayısı muhtelif olan mecmua tek elden çıkmıştır ve okunaklı bir nesih yazısı ile kaleme alınmıştır. Genelinde siyah mürekkep hâkim olsa da mavi mürekkeple yazılmış şiir örnekleri de mevcuttur. Mecmua numaralandırılmıştır. Bu numaralandırmaya göre muhtevasında herhangi bir eksiklik yoktur. İçerisinde mürettibe ve tertip tarihine ait kayıt bulunmayan mecmuanın 19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başında kaleme alındığı düşünülmektedir. Mecmuada 49 şaire ait 114 şiir bulunmaktadır. Erzurumlu Emrâh 32 şiir ile en fazla şiiri bulunan şair durumundadır (Öztürk, 2023: 22-23). Mecmuanın 5, 11 ve 26 numaralı sayfalarında Nâbî mahlaslı beş şiir yer almaktadır. Bu şiirlerden ikisi gazel, ikisi müstezâd biri de koşma nazım şekliyle kaleme alınmıştır.

3. Şiirlerin Şekil ve Muhteva Özellikleri

Çalışmanın bu bölümünde Çörekçizâde Nâbî'ye ait olduğu düşünülen şiirler şekil ve muhteva yönünden incelenmiştir. Mecmualarda tespit edilen yeni şiirlerinden hareketle Çörekçizâde Nâbî'nin şiir dünyasına ilişkin bir değerlendirmede bulunmak mümkün hale gelmiştir. Mevcut bilgiler ışığında şairin elimizdeki şiirlerinin dokuzu koşma, ikisi gazel, ikisi ise müstezâd nazım şeklindedir.

Ekler kısmında verilen bir, iki ve üç numaralı şiirler İhsan Ozanoğlu'nun 1939 yılında yayımladığı *Kastamonu Şairlerinden M. Nabi* başlıklı yazısında yer almaktadır. Bu şiirlerin tamamı koşma nazım şeklinde ve 11'li hece ölçüsüyle kaleme alınmıştır. Şiirler üç dörtlükten meydana gelmektedir. Şiirlerin ana teması sevgilidir. Sevgiliye meftun olan şair, türlü eziyetler çekse de ondan beklediği ilgi ve sevgiyi görememiştir:

Vefâsız, sefâsız cefâsı bisyâr
Bazı kaçır, bazı arz eder didâr
Emsâli bulunmaz böyle sitemkâr
Nabîyâ, meyletme canbaza benzer (2/3)

Pergâr gibi fîrfîr eder meşrebin
Gâhî açar gâh kaparsın gabgabın
Meftunuydu Nabi sen kevser lebin
Geçti sevdasından oldu peşiman (3/3)

Ekler kısmında yer alan ve dört ile sekiz arasında numaralandırılan şiirler Ese (2022: 70, 103, 104, 107, 110) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde yer almaktadır. Şiirler, koşma nazım şeklinde ve 11'li hece ölçüsüyle kaleme alınmıştır. Şiirlerin tamamı üç dörtlükten oluşmaktadır. Sevgili, gül ile bülbül, aşk yolundaki usuller, âşığın sevgili karşısındaki âcizliği ve kara talih bu şiirlerin ana temasını oluşturmaktadır. Şiirler, halk şiirinin klasik üslubunu yansıtmakla birlikte divan şiirinden de esintiler taşımaktadır:

Şâm [u] seher senin feryâd u zârın
Açdı derûnumda bin yara bülbül
Dün [ü] gün goncadır vird-i ezkârın
Cüdâ mısın gülden bî-çâre bülbül (5/1)

Derûnım serâpâ ey çeşm-i âfet
Âteşi 'aşkıyla yansun mı dersin
Leb-i şerbetinden ey kemân ebrû
Teşne leb 'âşıklar kansun mı dersin (7/1)

Âşıklar, 17. yüzyıldan itibaren klasik şairlere benzeme ve onlardan geri kalmama arzusuna kapılmıştır. Bunun neticesi olarak şiirlerinde aruz vezni ve bazı klasik nazım şekillerini kullanmış, yabancı terkip ve kelimelerle klasik şiire mahsus mefhumlara manzumelerinde yer vermeye başlamışlardır (Köprülü, 2018: 225). Yukarıdaki örnekler bu sürecin bir yansımasıdır. Gül ile bülbül metaforu, sevgiliye duyulan aşkın ateşiyle yanan âşık tiplmesi divan şiirinde olduğu kadar halk şiirinde de kullanılır. Bu durum ortak motif ve metaforların kullanımına işaret eder. Dolayısıyla dörtlükler, divan şiiri ile halk şiiri arasındaki etkileşimi göstermektedir.

Ekler kısmında yer alan dokuz ile on üç arasında numaralandırılan şiirler Öztürk (2023: 122, 142, 188, 189, 190) tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde yer almaktadır. Bu şiirlerin özellikleri sırasıyla şu şekildedir:

Dokuzuncu şiir aruzun Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün kalıbıyla yazılmıştır. Beş beyitten oluşan bir gazeldir. Şiirde oldukça fazla aruz hatası vardır. Bu aruz hatalarının bir kısmı imale ile giderilmeye çalışılmıştır. Bundan dolayı şiir mecmuaya kaydedildikten sonra yanına "Monlâ Beg Çörekçizâde'nin eş'ârına benzer imâleler çoktur" (Öztürk, 2023: 145) notu düşülmüştür. Şiir genel itibarıyla sevgilinin hasretiyle bitâb duruma düşen ve sevgiliden merhamet bekleyen şairin durumunu yansıtır. Şiirde divan şiirinin mazmun ve istilahlarını görmek mümkündür:

Sehm-i ebrûsın ciğergâhıma urmasun amân
Çün şikestdir tâ ezelden bâlim Allah 'aşkına (9/3)

Onuncu şiir aruzun Mef'ûlü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ûlün kalıbıyla kaleme alınmıştır. Müstezâd nazım şeklindedir ve beş beyitten oluşmaktadır. Şiirde aruz kusurları mevcuttur. Şiir, genel itibarıyla şairin çektiği aşk acısını yansıtmaktadır. Gönlüyle ve diliyle sürekli olarak sevgiliyi zikreden şair, ona türlü iltifatlarda bulunmakta, onun yolunda ölmeyi kâr saymaktadır.

On birinci şiir aruzun Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün kalıbıyla yazılmış bir semâîdir. Beş beyitten mürekkeptir. Divan şiirinin etkisi şiirde kendisini açık bir şekilde göstermektedir. “dirler” redifiyle kaleme alınan şiirde tekrar, tenasüp, tezat, teşbih nida gibi çeşitli edebî sanatlardan da faydalanılarak dış dünyanın insanlar üzerindeki etkisine değinilmiştir.

On ikinci şiir aruzun Mef'ûlü / Mefâ'îlü / Mefâ'îlü / Fe'ûlün vezninde ve müstezâd nazım şeklindedir. Beş beyitten oluşmaktadır. Şiirdeki aruz kusurları oldukça fazladır. Şiir, feleğe duyulan sitem ve şikâyet üzerine inşa edilmiştir. Şair, boynu bükük bir vaziyette gözyaşı dökmektedir. Feleğin acımasızlığı karşısında onun elindeki tek silah “âh”ıdır. O da divan şiirinin üslubuna uygun bir biçimde bu silahını kullanmaktadır:

Nâ-hoşca dilim eyle tımâr ey ulu sultân
Şâhım meni gufrân
Âh itmededir boynunu Nâbî bükerekden
Yaşın dökerekden (12/5)

On üçüncü şiir ise 11'li hece ölçüsüyle kaydedilmiş bir koşmadır. Üç dörtlükten oluşan bu manzumenin genelinde sevgilinin iyiliğine nail olma isteği söz konusudur:

Dûr etme hâtırdan ben nâçârını
Mecnûn-ı 'âşkınla garib yârini
Nâdâne öptürmem gül ruhsârını
Açar cemâlinde dişler yaralar (13/2)

Gâhi göz süzersin gülersin gâhi
Güzeller sultânı hûbların şâhı
Cevr itme Nâbîye çekerse âhı
Ciğerini tîr-veş işler yaralar (13/3)

Çörekçizâde Nâbî, şiirlerinde dörtlük ve beyit nazım birimini kullanmış, buna uygun olarak hece ve aruz vezni tercih etmiştir. Bu durum onun hem halk şiiri hem de divan şiiri geleneğine haiz olduğunu göstermektedir. Şair, aruz vezniyle yazdığı şiirlerinde Arapça, Farsça kelime ve terkipleri bolca kullanmıştır. Bu şiirlerde kullanılan süslü dil yer yer kendisini fark ettirir. Divan şiirinin remiz ve ıstılahlarını taşıyan bu şiirlerde aruz kusurları da bulunmaktadır. Hece vezniyle yazdığı şiirlerinde ise daha sade bir Türkçe göze çarpar. Günlük dilde sıkça kullanılan Arapça ve Farsça kelimeler bu tarz şiirlerde de mevcuttur. Şairin, hece ölçüsüyle kaleme aldığı şiirlerde saz şiirinin biçim ve içerik özelliklerini görmek mümkündür.

Nâbî'nin şiirlerinde dikkat çeken bir diğer husus kendine has söyleyişlerin varlığıdır. O, şiirlerinde yara açmak (5/1), içini yakmak (6/1), beli bükülmek (12/3), boyun bükmek (12/5), taş atmak (13/1), göz süzmek (13/3) (TDK, 2024) gibi deyimlere; muhabbet bilmeyen usul de bilmez (4/1), eğer dil durursa gönül rahat olur (4/3) gibi kendine has söyleyişlere yer vermiştir. Örneklerine sık rastlamadığımız benzetme ve hayaller ile kendine özgü bir söylem geliştirme çabasında olmuştur. Bu söylemlerin örnekleri aşağıdaki gibidir:

Nabî methedeyim nice dilberi
 Yelken açmış, kahve dökmüş lengeri
 Kafası kör kandil, gider serseri
 Doluya uğramış sunalar gibi (1/3)

Pergâr gibi fıfır eder meşrebin
 Gâhi açar gâh kaparsın gabgabın
 Meftunuydu Nabi sen kevser lebin
 Geçti sevdasından oldu peşiman (3/3)

Reng-i ruhsâr üzre fül fül misâli
 Saçılmış kudretle bulmuş kemâli
 Bir gabgab çün yüzüm Hindu-veş hâli
 Gönderir çok derviş Konya'ya güzel (6/2)

Sonuç

Bu çalışmada Kastamonu'da tertip edilen iki farklı şiir mecmuasında yer alan “Nâbî” mahlaslı on şiirin Çörekçizâde Nâbî'ye ait olabileceği üzerinde durulmuştur. Tespit edilen şiirlerin “Nâbî” mahlasıyla eser veren diğer şairlerin eserlerinin içerisinde yer almaması ve mecmuaların Çörekçizâde Nâbî'nin yaşamış olduğu dönemde ve bölgede tertip edilmiş olması bu olasılığı kuvvetlendirmektedir. Daha evvel yayımlanmış olan şiirlerle birlikte şairin tespit edilebilen şiirlerinin sayısı on üçe ulaşmıştır. On üç şiir şairin edebî kimliği hakkında detaylı değerlendirmeler yapmak için yeterli değildir. Ancak bu şiirlerden yola çıkarak Çörekçizâde Nâbî'nin şiir anlayışı ve üslubu hakkında fikir edinmek mümkündür. Buradan hareketle şairin halk ve divan şiiri tarzında manzumeler yazdığını söyleyebiliriz. Gazel, semai ve müstezâd nazım şekillerini kullanmış olması onun divan şiirini yakından tanıdığını, bu şiirin mazmun ve istilahlarını kullanması da geleneğe haiz olduğunu gösterir. Ancak bu tarz şiirlerinde yer yer aruz kusurları mevcuttur. Halk şiiri örneklerinin tamamında koşma nazım şeklini tercih etmiştir. Bunlar 11'li heceyle yazılan, aşk ve sevgiliyi anlatan lirik manzumelerdir. Aşk yolunda çekilen çileler, sevgili ve felek koşmalarda ele alınan diğer konulardır. Şairin koşmalarında divan şiiri örneklerine göre kendine has bir söylem hissedilmektedir.

Sonuç olarak 19. yüzyılda Kastamonu'da yaşayan Çörekçizâde Nâbî'nin bu yüzyılın edebî zevk ve temayüllerinden faydalandığı ancak sesini yerel sınırların ötesine taşımada başarılı olamadığı söylenebilir.

Kaynakça

- AKMAN, Eyüp (2018). “Kastamonu'da Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı”, *81 İlde Kültür ve Şehir Kastamonu*. (ed. Metin Eriş). İstanbul: Kastamonu Valiliği.
- AKMAN, Eyüp (2020). “Bektâşi Şairi Sinoplu/Batumlu Yesârî Baba Hakkında Yeni Bilgiler”, *XII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı*. (ed. İhsan Kalenderoğlu). Ankara.
- AKMAN, Eyüp (2021a). “Âşık Kalecikli Mir'âtî ve Yeni Bir Gazeli”, *Kültür Evreni*, S. 41, s. 24-35.
- AKMAN, Eyüp (2021b). *Belgelerle Araçlı Meşhur Şahsiyetler*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- AYDIN, Abdullah (2019). *Kastamonulu Divan Şairleri*. Ankara: Sonçağ Akademi Yayınları.
- BİLKAN, Ali Fuat (1997). *Nâbî Dîvânı I-II*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- BÜYÜM, Tarık (2021). “Kastamonulu İshakzade Fevzi Mecmuası (inceleme-metin-MESTAP tablosu)”. Yüksek Lisans Tezi. Amasya: Amasya Üniversitesi.

- ÇİFTÇİ, Fazıl (2006). *Kastamonu Camileri-Türbeleri ve Diğer Tarihi Eserler*. Ankara: Kastamonu Belediye Başkanlığı.
- ÇİFTÇİ, Ömer (2017). *Fatîn Tezkiresi (Hâtîmetü'l-Eşâr)*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- DEĞİRMENCİOĞLU, Saliha (2006). “Nâbî” *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, C.6. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- ESE, Nur Beste (2022). “Kastamonu kaynaklı şiir mecmûası I”. Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi.
- İSEN, Mustafa (1997). *Ötelerden Bir Ses / Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KİPAY, Ebru (2015a). “Nâbî, Çörekçi-zâde Mehmed Nabî”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nabi-corekcizade-mehmed-nabi> (Madde Güncelleme Tarihi: 2021), (E.T. 08.09.2023).
- KİPAY, Ebru (2015b). “Çörekçi-zâde Lütfî”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/corekcizade-lutfi> (Madde Güncelleme Tarihi: 2020), (E.T. 28.03.2024).
- KÖPRÜLÜ, Mehmed Fuad (2018). *Edebiyat Araştırmaları 1*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- KURNAZ, Cemal ve TATCI, Mustafa (2001). *Mehmed Nâil Tuman, Tuhfe-i Nâilî-Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*. Ankara: Bizim Büro Yayınları.
- OZANOĞLU, İhsan (1939). “Kastamonu Şairlerinden M. Nabî”, *Yeni Görüş*, C.1, S.2, s. 10-11.
- OZANOĞLU, İhsan (1940). *Âşık Edebiyatı Methal*. Kastamonu: Şenkıral Matbaası.
- OZANOĞLU, İhsan (1952). *Kastamonu Kütüğü*. İstanbul: Şirketi Mürettibiye Basımevi.
- ÖZTÜRK, Mehmet (2023). “Kastamonu kaynaklı şiir mecmûası II”. Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi.
- TAN, Nail (1987). “Kastamonu Halk Şairleri”, *II. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri 7-9 Mayıs Eskişehir*. Eskişehir, s. 347-363.
- TAN, Nail ve TAN, Özdemir (2004). *Gurur Kaynağımız Kastamonulular*. C. 3. Ankara: BRC Basım. Türk Dil Kurumu Sözlükleri. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 25.04.2024).
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1990). *Kastamonu Meşâhiri*. (Hazırlayan: Mustafa Eski). Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- YAKICI, Ali (2003). “Türk Âşıklık Geleneği İçinde Kastamonu'nun Yeri ve Önemi” *Milli Folklor*, S. 60, s.165-169.
- YÜCEL, Neslihan (1993). “Kastamonu'da âşıklık geleneği ve Kastamonu'da yetişen âşiklar”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Elektronik Kaynaklar:**
URL-1: <https://teis.yesevi.edu.tr/arama> (E.T.: 26.04.2024).

Ek.1: Metinler

-1-

Koşma
11'li Hece

1. Bir bâlâ pervaza kapıldı gönül
Âsumanda gezer durnalar gibi
Mâlumat-furuştur, lüget parçalar
Peşrevsiz, makamsız zurnalar gibi
2. Yaşlı başlı bir yosmadır kendince
Nezakette, sırma telinden ince
Kime verir zerâfete gelince
Coşar taşar kaynar kurnalar gibi

3. *Nabî* methedeyim nice dilberi
Yelken açmış, kahve dökmüş lengeri
Kafası kör kandil, gider serseri
Doluya uğramış sunalar gibi (Ozanoğlu, 1939: 11)

-2-

Koşma
11'li Hece

1. Bir hûb sevdim, amma mekkâre gayet
Oyunbaz, hokkabaz, gammaza benzer
Dilrubâlar genci, yosma kıyafet
Pervâz eder, bâzı şebâza benzer
2. Bazı keklük gibi refâre gelür
Bülbül-veş nağme-i güftâre gelür
Bazı yâre, bazı ağyâre gelür
Hercaî meşrebdir, dil-sâze benzer
3. Vefâsız, sefâsız cefâsı bisyâr
Bazı kaçır, bazı arz eder didâr
Emsâli bulunmaz böyle sitemkâr
Nabîyâ, meyletme canbaza benzer (Ozanoğlu, 1939: 11)

-3-

Koşma
11'li Hece

1. Ah kumru sıfatlı edalı güzel
Yaktın derunumu eyledin külhan
Tutu gibi nazik sadalı güzel
Deldin dari sinem eyledin viran
2. İblis gibi damarlarda gezersin
Üftadeni üzüm üzüm üzersin
Beni her dakika durmaz ezersin
Bu biçare gönlüm ezel perişan
3. Pergâr gibi firfir eder meşrebin
Gâhi açar gâh kaparsın gabgabın
Meftunuydu *Nabî* sen kevser lebin
Geçti sevdasından oldu peşiman (Ozanoğlu, 1939: 11)

-4-

Koşma
11'li Hece

1. Nâdân meclisinde dehânın açma

Bilmez muhabbeti bilmeyen usûl
Nâ ehil bezminde gevherin saçma
Olmasun cânâne mâni' bir vüsûl

2. Aslı yufka ile olmaz mahabbet
Anınla meveddet mûcib-i zahmet
Ne eylesün şerâfet yok ki dirâyet
Anlamaz 'aybını heb görür kusûr
3. Şâhım gözet kendi akranını bil
Âyîne-i dilden mâsivâyı sil
Gönül rahat olur ger durursa dil
Böyledir *Nâbiyâ* 'aşk içre usûl (Ese, 2022: 70)

-5-

Koşma
11'li Hece

1. Şâm [u] seher senin feryâd u zârın
Açdı derûnumda bin yara bülbül
Dün [ü] gün goncadır vird-i ezkârın
Cüdâ mısın gülден bî-çâre bülbül
2. Ötme garib garib görüb dağları
Hûn oldı sinemde yürek bağları
Vakt-i gül mü dolanırsın bağları
Dâ'ima derd ile âvâre bülbül
3. Bülbül leyl ü nehâr âh u vâh böyle
Durmuyup giryân-ı efgânın şöyle
Sen de mi dûş oldın *Nâbi*-veş söyle
Bir vefâsız bağı taş yâre bülbül (Ese, 2022: 103)

-6-

Koşma
11'li Hece

1. Neden nâzlanırsın süzülme neden
Hemân bir mi geldin dünyâya güzel
Yağdın derûnımı ey penbe beden
Benzetdin kâmetim ukbâya güzel
2. Reng-i ruhsâr üzre fül fül misâli
Saçılmış kudretle bulmuş kemâli
Bir gabgab çün yüzüm Hindu-veş hâli
Gönderir çok derviş Konya'ya güzel
3. Kapatmış leblerle hep dürresini

Göstermez ‘âşîka hiç zerresini
Nâbî kemân kaşlı ay pâresini
 Vermezem onbaya yunbaya güzel (Ese, 2022: 104)

-7-

Koşma
 11’li Hece

1. Derûnım serâpâ ey çeşm-i âfet
 Âteşi ‘aşkınla yansun mı dersin
 Leb-i şerbetinden ey kemân ebrû
 Teşne leb ‘âşıklar kansun mı dersin
2. Cemâlin olunca dîdeden nihân
 Mecnûn-veş dağlarda olurum mihmân
 Görince hâlimi bu halk-ı cihân
 ‘Akılsız dîvâne sansun mı dersin
3. [Senin] bilir iken agyâr yandığın
 Oyna bırak üç beş bâde sattığın
 Anlâmaz mı *Nâbî* yalan satdığın
 Elinde felân gibi kansun mı dersin (Ese, 2022: 107)

-8-

Koşma
 11’li Hece

1. İnsanın başına gelmez ise ölmez
 Çarhın cefâsına katlanmalıdır
 Bu dâr-ı sitemin belâlarına
 Sabr idüp sonunda tatlanmalıdır
2. Rakibin taşları yârin kaşları
 Akıdır dîdeden kanlı yaşları
 Keş-i râz itdiğin şol sırdaşları
 Terk idüp kûşede paslanmalıdır
3. Kim uğrasa rakkasına sipihrin
 Kime nasîb olmuş vefâsı dehrin
Nâbî âteşlenmiş (?) kahrın
 Yağlı kurşununa kanlanmalıdır (Ese, 2022: 110)

-9-

Gazel
 Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Kıl sabâ yâre hikâye hâlim Allah ‘aşkına

Lutf idüb söyle o şâha kâlim Allah ‘aşkına

2. Dûzah-ı firkatde ben nâçârı kılmasun helâk
İtmesün türlü gazâbı zâlim Allah ‘aşkına
3. Sehm-i ebrûsın ciğergâhıma urmasun amân
Çün şikestdir tâ ezelden bâlim Allah ‘aşkına
4. Vaslını kıl sun müşerref bendesin ol mâh-rûy
Bâri geçsün yâr ile bu sâlim Allah ‘aşkına
5. Eyle takrîr *Nâbî*nin ‘aşk ile meczûb olduğun
Merhamet itsün cefâkar lâlim Allah ‘aşkına (Öztürk, 2023: 122)

-10-

Müstezâd

Mef’ûlü / Mefâ’îlü / Mefâ’îlü / Fe’ûlün/Fe’lün

1. Lutf eyle buyur bezmime bir kez a cefâkar
Gerdâni billûr yâr
Zîrâ ki bu dil kılmada her şâm u seher zâr
Evsâfını ezkâr
2. Cân ‘îd-i visâl gözleyü kurbân olacaktır
Al kan solacaktır
Fahr eyleyerek yolına ölmekte ider kâr
Vuslat ola efkâr
3. İtmekte figân ‘andelîb-âsâ dil-i şeydâ
Feryâd-ı hüveydâ
Hasretle vücûd yakmada subh ile mesâ nâr
Ol yanağı gülnâr
4. Sen bâğ-ı nezâketde tûtî-i kumri sühansın
Bir kân-ı keremsin
Düşmez bu ezâ şânına ey zât-ı keremkâr
İhsanları pür yâr
5. Yüz sürmededir pâyına bir günde hezârân
Uşşâkı firâvân
Çekmekte dahî *Nâbî* kulun ‘aşkını nâçâr
Nasrın ide gaffâr (Öztürk, 2023: 142)

-11-

Semâ’î

Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün

1. Figân zâr eylemek bülbül seninçün pek sezâ dirler
Ki gonca gül ider dâim sana dürlü ezâ dirler
2. Şeb [u] rûz nâle vü efgân mukadder tâ ezel giryân
Gül-i hoş-bûy için cevân bununçün bu cezâ dirler
3. Od-ı hicrân yakub cânın seher vaktinde ezkârın
Görüb gül yüzlüler zârın hezâr derd-i fezâ dirler
4. Bahar eyyâmı hâr ile dürüşüb cengine şöyle
Bakanlar çeşm-i insâfla efendim hoş gazâ dirler
5. Giceler subha dek âb u sirişkin *Nâbîyâ* aksun
Elest bezminde ey nâçâr senin hâlin kezâ dirler (Öztürk, 2023: 188)

-12-

Müstezâd

Mef'ûlü / Mefâ'îlü / Mefâ'îlü / Fe'ûlün

1. Yâ Rab nolacak hâl-i perîşân giderekden
Çarhı kahr iderekden
Tâ rûz-ı cezâyı gam katarını yederekden
Dağ bağ sekerekden
2. Yok mu 'acabâ zerre mürüvvet bu felekde
Dü dest-i helekde
Hiç kılmaya mı rûşen-i dil yâ ne gerekden
Bir kez severekden
3. Günden güne hep cevri ol kılmada efzûn
İtmekde diğêr gün
Dal oldu benim çille-i devri çekerekden
Kaddim bükerekden
4. Hicri elemi bendeye vermiş o sitemkâr
Çekmekde hezâr bâr
Hem atdı cefâ bahrine zâlim döğerekden
Birkaç teperekden
5. Nâ-hoşca dilim eyle tımâr ey ulu sultân
Şâhım meni gufrân
Âh itmededir boynunu *Nâbî* bükerekden
Yaşın dökerekden (Öztürk, 2023: 189)

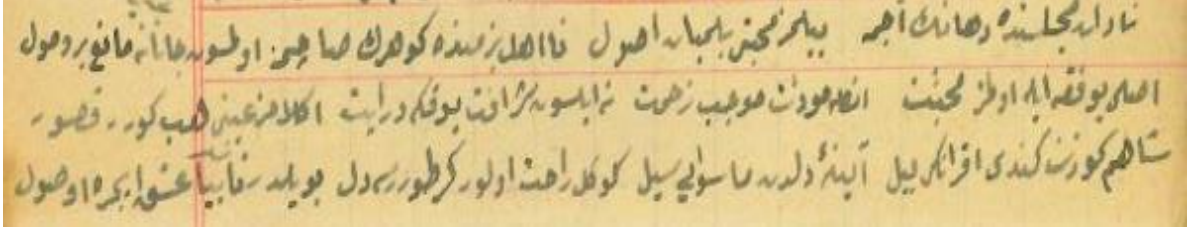
-13-

Koşma

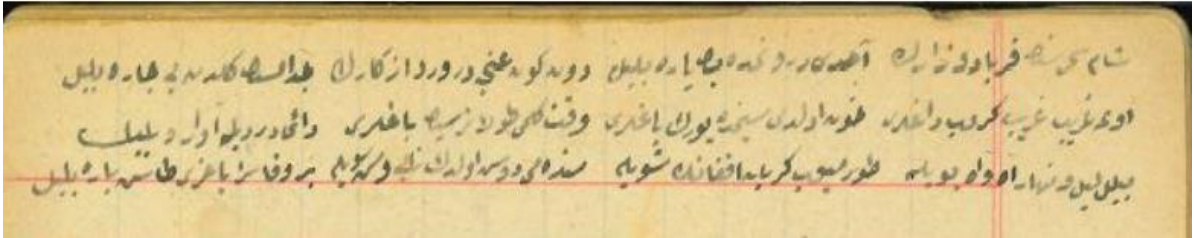
11'li Hece

1. Hûb edâlim urma mecrûh sîneme
Yara üzre yara şişler yaralar
Taşlar atub ‘âşıkını sınama
Derûnumı göz sûzişler yaralar
2. Dûr etme hâtırdan ben nâçârını
Mecnûn-ı ‘âşkınla garib yârini
Nâdâne öptürmem gül ruhsârını
Açar cemâlinde dişler yaralar
3. Gâhi göz süzersin gülersin gâhi
Güzeller sultânı hûbların şâhı
Cevr itme *Nâbiye* çekerse âhı
Ciğerini tîr-veş işler yaralar (Öztürk, 2023: 190)

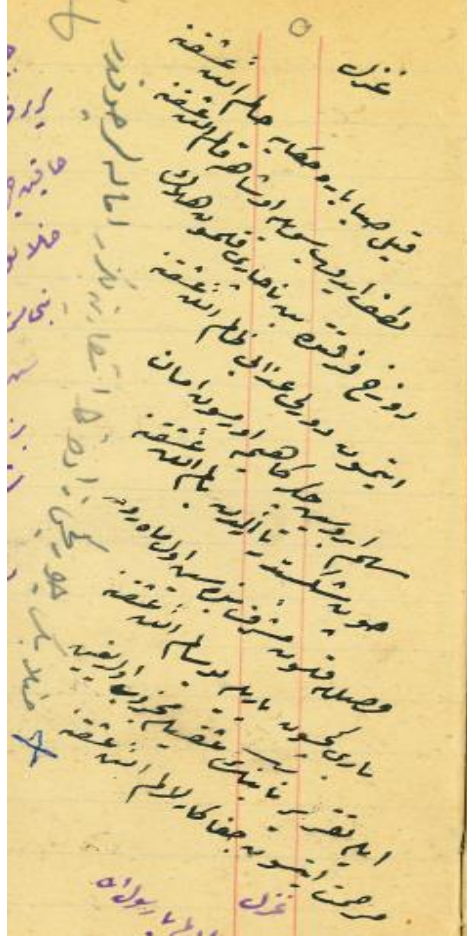
Ek.2: Mecmualarda Yer Alan Şiirlerden Örnekler

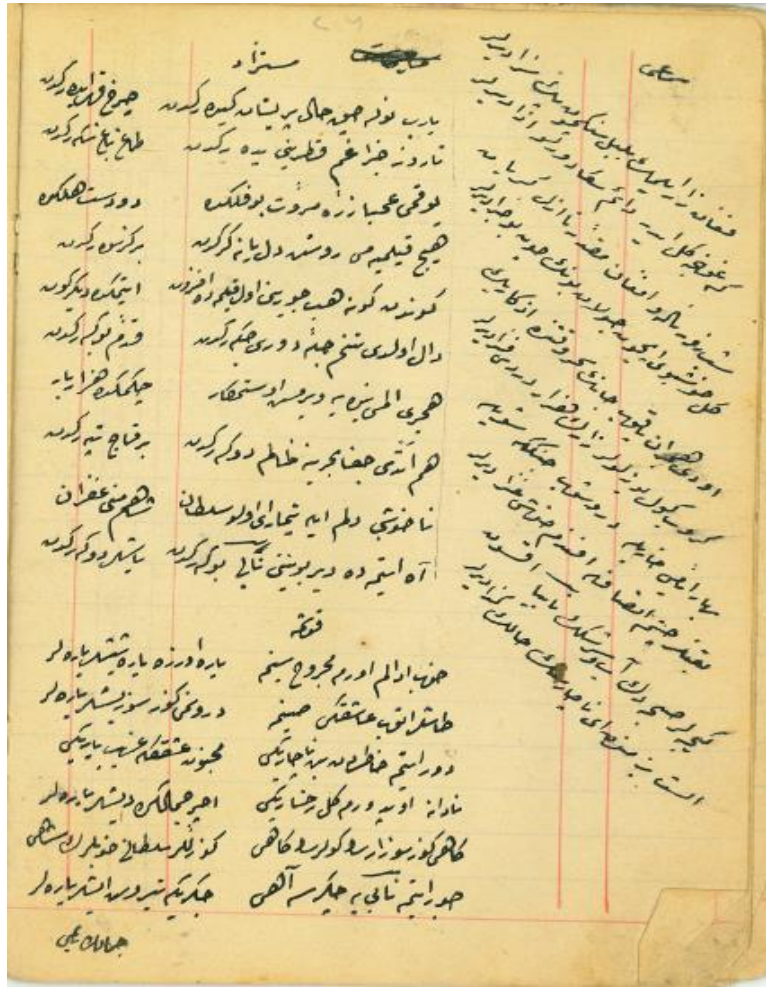
Görsel 1: Kastamonulu Kaynaklı Şiir Mecmuası I (4 numaralı şiir)

Görsel 2: Kastamonu Kaynaklı Şiir Mecmuası I (5 numaralı şiir)

Görsel 3: Kastamonu Kaynaklı Şiir Mecmuası II (9 numaralı şiir)

Görsel 4: Kastamonu Kaynaklı Şiir Mecmuası II (11, 12, 13 numaralı şiirler)

Çalışmanın yazarı/yazarları “COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki hususları beyan etmiş(ler)dir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Finansman: Bu çalışma için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır.

Destek ve Teşekkür: Çalışmanın araştırılması ve yazımı esnasında destek veya fikirlerine başvurulmuş herhangi bir kişi bulunmamaktadır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Katkı Oranı Beyanı: Bu makalenin tüm bölümleri tek bir yazar tarafından hazırlanmıştır.

The author / authors of the study declared the following points within the framework of the “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required for this study.

Funding: No support was received from any institution or organization for this study.

Support and Acknowledgments: There is no person whose support or ideas are consulted during the research and writing of the study.

Declaration of Conflicting Interests: The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.

Author Contributions: All sections of this article have been prepared by a single author.